

ZADARSKO OKRUŽJE NA MLETAČKOM KATASTRU IZ 1709. (DRUGI DIO – SREDNJI KOTAR), IZDANJE DRŽAVNOG ARHIVA U ZADRU, ZADAR 2011, STR. 240.

Zadarsko okružje na mletačkome katastru iz 1709. godine, autora Marka Rimca i Gorana Mladinea predstavlja prvorazredno vrelo podataka, s kojim se nedvojbeno otvaraju nove perspektive mikrohistorijske razine i bitno proširuje kontekst svakodnevice, ali i socijalne i obiteljske povijesti.

Potencijal arhivske građe autori otvaraju kroz metodološki diskurs, u svijetlu ispreplitanja općeg i lokalnog, kontinuiteta i diskontinuiteta, intenziteta i opsega promjena u Novoj stečevini nakon polustoljetnog razaranja.

Stanje na terenu s početka 18. stoljeća, koje donosi mletački katastar, a koji je rezultat sustavnog rada, zasigurno će tek postati predmet interesa budućih istraživanja, objavljen u ovakvom izdanju, omogućava ponajprije uvid u namjene i površine zemljišta, njegovo kultiviranje, gustoću naseljenosti, vlasničko-pravne odnose i time upućuje na demografske, zemljišne i gospodarske promjene kao i tendencije razvoja.

Istraživački naponi Rimca i Mladinea. nedvojbeno doprinose rasvjetljavanju povijesnog konteksta pacifikacije ovog područja, odnosno uvođenja mirnodopskog modela – naravno, uzimajući u obzir da naseljavanje morlačkog stanovništva u Novoj Stečevini nije izolirano od specifičnog vojnog ustroja mletačkih graničnih područja prema Osmanlijskom carstvu. Dakle, vezivanje za dodijeljenu zemlju imalo je višestruki značaj, od onog individualnog za preživljavanje do državnog interesa u kontekstu vojne i porezne i politike.

Autori također aktualiziraju pitanje investiture, parcelacije, nedosljednost i nelogičnost Mletačke agrarne politike, granice sela, cestovne komunikacije itd.

Time se kontekst tih ekonomskih i društvenih kretanja promatra odozdo, sa razine tla, tj. katastarske čestice. Ali, to je i ono egzistencijalno, nužno za održavanje života, zemljišni minimum, na koji se nadovezuju pitanja kvalitete tla, godišnjih variranja uroda, raspršenosti posjeda, kolonatskih odnosa i svih ostalih uvjetovanosti kod naseljenih morlačkih obitelji.

Međutim, relevantna je i pozadina ili kategorija skrivenih faktora mletačke raspodjele, istraživački interes time se proširuje i na stupanj fragmentacije zemljišta, privilegirane pojedince u odnosu na veće površine i bolju kvalitetu dobivenog zemljišta, stočni fond i iskorištavanje pašnjaka, položaj vjerskih institucija unutar Nove Stečevine i njihove posjede.

Međutim, diskurs možemo i dalje širiti na područje semantičkih označnica, rodoslovlja, tipologiju naselja, geomorfoloških obilježja i tzv. mentalnih prostora kroz uzajamna djelovanja čovjeka na prostor i obrnuto.

Katastar za autore također predstavlja podlogu za istraživanje cjelokupnog prirodnog i kulturnog krajolika, tako i toponima, s jedne strane njihovu ustaljenost u dugome egzistiranju ali s druge strane i njihove promjene.

Rad na Mletačkom katastru zasigurno predstavlja prvorazredni istraživački izazov, kako zbog njegove višeslojnosti – interdisciplinarnosti širine, tako i zbog analitičko-interpretativnog učinka – a sve u cilju postizanja novih motrišta i novih značenja katastarske faktografije u povijesnome kontekstu. Karte krupnijeg mjerila omogućavaju onodobnu prostornu rekonstrukciju reljefa, biljnog pokrova, naseljenih mjesta, fortifikacijskih objekata, bunara, vodotoka, jezera, močvara itd.

Stoga autorima potencijal Katastra postaje temelj za komparativna istraživanja povijesnih krajobraza, kako povjesničara tako i arheologa, povjesničara umjetnosti, onomastičara...

Katastar kao predmet proučavanja, može se rezimirati i kroz statističke pokazatelje, sličnosti i različitosti u odnosu na druga područja, kao model institucionalne moći tijekom širenja mletačkog posjeda u Dalmaciji, dugoročnost i legitimnost – koja se ucijepila u kolektivno pamćenje novodoseljenog stanovništva.

U sinergiji sa izdavačem *Državnih arhivom u Zadru* autori postavljaju standarde za objavu ovakvog tipa arhivske građe, da bi postigla ne samo dostupnost (s obzirom na kvalitetne reprodukcije katastarskih mapa i transkripciju tekstualnog dijela) već i uporabna lakoća za buduća istraživanja.

Mladen DOMAZET

VLADIMIR LAY – DRAŽEN ŠIMLEŠA: NACIONALNI INTERESI RAZVOJA HRVATSKE KROZ PRIZMU KONCEPTA ODRŽIVOG RAZVOJA, CENTAR ZA ISTRAŽIVANJE INTEGRALNE ODRŽIVOSTI I ODRŽIVOG RAZVOJA, INSTITUT DRUŠTVENIH ZNANOSTI IVO PILAR, ZAGREB, 2012.

U djelu koje je pred nama autori su sabrali nekoliko misaonih dimenzija. Prvo, riječ je o prezentaciji rezultata istraživanja vezanih uz projekt *Održivi razvoj Hrvatske* koji se odvijao u spomenutoj radionici *Centara za istraživanje integralne održivosti i održivog razvoja* a financiran je od strane resornog Ministarstva. Drugo, riječ je o publikaciji koja osim znanstvenih uvida donosi i "terensku" aktivističku perspektivu, rekli bismo; pogled "odozdo". I treće, možda i najvažnije, ova publikacija ima i orijentacijsku, možemo kazati "savjetodavnu" dimenziju u kojoj svaki/svaka pojedinac/pojedinka može pronaći putokaz, ili barem naznake odgovora, oko upita za osobno djelovanje na području brige za život. Vrijedi ovome dodati još jednu važnu dimenziju ove publikacije, mogli bismo kazati osnovnu inspiraciju: protivno globalističkim tendencijama financijske i socijalne dekonstrukcije tijela države ova knjiga pruža važan uvid; zaštita okoliša kao i očuvanje života vezano je uz očuvanje operativnih modela djelokruga države kao i o osnaživanju struktura života lokalne zajednice.

Sadržajno, publikacija je, uz *Uvod* i *Zaključak* te uobičajena poglavlja (*Literatura, Sažetak*, i sl.), podijeljena u pet poglavlja: 1. *Teorijska razmatranja*, 2. *Prirodni sustavi, energija, hrana*, 3. *Regionalni razvoj*, 4. *Socijalna kohezija hrvatskog društva* i 5. *Rad, održiva proizvodnja i potrošnja*. U prikazu sadržaja publikacije osvrnut ćemo se ukratko na svako poglavlje i to kao pokušaj odgovora na sljedeće pitanje: *na koji je način povezana briga za zaštitu okoliša s obranom nacionalnih interesa neke zemlje?*

Nakon uvodnog ocrtavanja sadržaja knjige u prvom poglavlju (*Teorijska razmatranja*) riječ je o kontekstualnom sučeljavanju nekoliko problema. U prvom redu treba naglasiti da su ova određenja primarno sociologijskog karaktera, no u mnogome ona usvajaju biološka i politološka znanja tako da ih možemo smatrati uistinu interdisciplinarnima. Nakon razjašnjavanja problematike "nacionalnih" interesa, te dimenzioniranja odnosa "nacionalno" i "državno" autori pristupaju sastavljanju liste nacionalnih interesa shvaćenih upravo kao interesa građana, stanovnika hrvatskog društva. Riječ je o sljedećih sedam interesa: 1. Zaštititi prirodne resurse i održivo, za korist ljudi, naroda, regija i lokalnih zajednica u Hrvatskoj, gospodariti njima. 2. Upravljanje proizvodnjom hrane u smjeru povećanja ukupne dugoročne održivosti Hrvatske. 3. Upravljanje proizvodnjom i potrošnjom energije u smjeru povećanja ukupne energetske dugoročne održivosti Hrvatske. 4. Snaženje regionalne kapacitete društvenog razvoja te iskoristiti posebnosti i raznolikost hrvatskih regija. 5. Jačanju socijalnu pravdu i smanjivati rastuće socio-ekonomske razlike među stanovništvom, koje razaraju društvo. 6. Jačanju domaće proizvodnje roba i usluga kao pretpostavke podizanja kvalitete življenja te izvoza i razmjene s okolinom i 7. Usmjeravanje kulturr potrošnje na oblike održive potrošnje. Ostaje za upitati sljedeće: kako je moguće osigurati ostvarivanje tih interesa, te kako je to moguće učiniti u globalnom političkom horizontu. Budući da, kako tvrde autori, "globalni igrači" ne potiču ojačavanje državnih struktura i lokalnih samoupravnih zajednica potrebno je osigurati mehanizme

Ekonomiska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Volumen VIII. / Broj 8
Zagreb - Samobor 2012.
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR - 10000 Zagreb
tel.: +385/1/61-20-148, fax: +385/1/61-56-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnici / Co-publishers:

Međunarodni istraživački projekti: »Triplex Confinium - Hrvatska višegraničja u euromediterranskom kontekstu« (voditelj prof. dr. sc. Drago Roksandić) i Triplex Confinium - »Hrvatska riječna višegraničja« (voditeljica: doc. dr. Nataša Štefanec) Zavoda za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Urednici / Editors-in-chief:

Hrvoje Petrić, Drago Roksandić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Moačanin, Hrvoje Petrić, Drago Roksandić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Roksandić - predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Cambridge, UK*), Goran Đurđević (*Zadar*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Halil Inalcik (*Ankara, Turska*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordan Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*)

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić

ISSN:

1845-5867

Tisak i prijelom/ Layout and print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2012.

Adresa uredništva / Mailing adresss:

Hrvoje Petrić (urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: h.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa RH i Koprivničko-križevačke županije i Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i šport Zagreb

Na naslovnici / Cover:

Morfološke promjene ušća Mure (Goran Šafarek)

 Meridijani
IZDAVAČKA KUĆA

Izdano u Hrvatskoj, za nakladnika Petra Somek